

Pregledni članak
UDK 377:656.61-051:811.111'243

Primljen 20. 11. 2004.
Prihvaćen 29. 12. 2004.

VAŽNOST NASTAVE ENGLSKOGA JEZIKA U OBRAZOVANJU POMORACA

Bisera Plančić i Željka Zanchi

Sveučilište u Splitu, Pomorski fakultet

U radu se govori o nekim zaprekama u komunikativnom pristupu učenju jezika budućih časnika na trgovačkim brodovima na Visokoj pomorskoj školi u Splitu. Program se temelji na znanju engleskoga jezika sukladno zahtjevima relevantnih hrvatskih i međunarodnih organizacija. Priprema za ovu razinu znanja zahtijeva da svaki student dobije zasebnu pozornost, što je teško ostvariti u prevelikim grupama, ograničenom vremenu i neadekvatnim prostornim uvjetima. Satnica od 45 sati po semestru nije dovoljna i trebalo bi ju udvostručiti da bi se udovoljilo programskim zahtjevima.

Štoviše, predmet zahtijeva iznad prosječnu razinu općeg engleskog jezika, što svi studenti nemaju s obzirom na to da nema razredbenog ispita. Također se skreće pozornost na potrebu za kabinetom za engleski jezik koji bi bio opremljen nastavnim pomagalicama. To bi uključivalo kompjutore s internetskom vezom, što bi omogućilo da se uz učenje jezika stječu vještine potrebne za komuniciranje u modernim tehnološkim uvjetima. Audiovizualna oprema pomogla bi u korištenju kvalitetnih materijala koji već postoje za druge predmete, a koji bi se koristili i u svrhu učenja jezika. U kabinetu bi studentima na raspolaganju bili razni rječnici, priručnici i publikacije, a u njemu bi također mogli stvarati i predstavljati individualne i grupne projekte. U sadašnjoj situaciji to se ne može ostvariti jer studenti stalno mijenjaju učionice u kojima se izvodi nastava i iz svih ostalih predmeta.

Ključne riječi: engleski jezik, obrazovanje, pomorci, studenti, znanje, predznanje, standard, sati, radni prostor, suvremena pomagala

UVOD

Izobrazba pomoraca kontinuiran je proces i nikako se ne završava stjecanjem diplome. Tek nakon što steknu diplomu i odrade pripravnički staž, pomorci pristupaju polaganju poručničkog ispita, stječu mnoga ovlaštenja (certifikate) i nakon što se počnu baviti svojim zanimanjem, dužni su redovito pohađati razne tečajeve koji im omogućuju unaprijeđivanje znanja u skladu s brzim razvojem pomorske tehnologije i znanosti. U njihovoj naobrazbi engleski jezik ima izuzetno važnu ulogu jer se velika većina pomoraca, zapravo, bavi svojim zanimanjem isključivo na engleskom jeziku. Njihovo napredovanje u karijeri u izravnom je

odnosu s njihovim znanjem engleskoga jezika.

Dakle, uobičajena motivacija za učenje engleskoga kao jezika međunarodne komunikacije s kojom se susrećemo na drugim područjima, ovdje je pojačana zahtjevima struke u kojoj je engleski službeni jezik za komuniciranje. Stoga nema nikakve dvojbe da je engleski jezik pomorcima *condicio sine qua non*, uzmemo li u obzir da se taj jezik i počeo učiti u našoj zemlji u prošlom stoljeću zbog potreba pomoraca koji su bili prvi nastavnici engleskoga jezika i priređivači udžbenika što su se koristili u te svrhe.

VELIKI BROJ STUDENATA U GRUPAMA, NEDOVOLJAN BROJ SATI I NEUJEDNAČENOST ZNANJA

IMO je odredio standard za sve pomorce svijeta s vrlo visokom razinom jezičnih kompetencija, što ovom predmetu daje poseban status. Međutim, da bi predmet imao status koji po svemu što nalaže struka zaslužuje, moraju se ispuniti neki preduvjeti. Prije svega, nedovoljan je broj sati nastave engleskoga jezika za ispunjavanje svih ciljeva i zadataka iz programa. Jedan sat predavanja i dva sata vježbi možda bi zadovoljavalo kad bi nastavnik radio s grupom od 25 studenata čije je znanje ujednačeno. Međutim, kako nastavnik ima grupu od preko sto studenata s neujednačenim znanjem, nije uopće potrebno govoriti o tome koliko to otežava rad. Prvi zahtjev svakako bi bio povećanje broja sati. Dva sata predavanja i tri sata vježbi, gdje bi se studenti podijelili u grupe od po 25 osoba, bio bi veliki napredak u odnosu na postojeće stanje.

Moramo imati na umu da je engleski jezik stručni predmet na pomorskim fakultetima, što znači da se podrazumijeva da studenti odlično vladaju općim jezikom kad se upisuju na fakultet. To nažalost nije tako; studenti se upisuju na fakultet s veoma neujednačenim znanjem. Tako bi se svaka prva godina mogla podijeliti u četiri grupe:

1. studenti s nedovoljnim znanjem općeg jezika s kojima bi se moralo dosta poraditi na općem jeziku prije prijelaza na stručni registar,
2. studenti koji su počeli ploviti nakon srednje škole s nedovoljnim predznanjem pa su pogrešno usvojili nova znanja,
3. studenti čiji opći jezik zadovoljava i koji mogu ujednačeno pratiti sadržaje iz stručnog registra i
4. studenti koji su plovili ili plove i čiji je stručni i opći jezik na razini na kojoj mogu pratiti naprednije jezične sadržaje.

Prvu grupu studenata bilo bi moguće izbjeći tako da engleski jezik bude obvezatan na razredbenom ispitu. Ovo bi bilo poželjno i zato što bi se studenti bolje pripremili u srednjoj školi. U sadašnjoj situaciji ovakvi studenti izbjegavaju predavanja jer su obeshrabreni svojim neznanjem i nastavniku je teško zadržati ih u grupi, s obzirom na to da ih nema mogućnosti

razmjestiti po grupama prema gore spomenutoj podjeli. Teško je u sadašnjim uvjetima postići da ovi studenti aktivno sudjeluju u nastavi. Na konzultacijama im se objasni da im je znanje nedovoljno i da sami moraju uložiti mnogo rada da bi nadoknadili propušteno u osam godina (ne)učenja jezika u osnovnoj i srednjoj školi, ali to je veoma teško jer se sporo dolazi do rezultata.

Znamo da je učenje jezika proces koji zahtijeva dosljednost i sistematičnost i da su sve metode koje reklamiraju učenje jezika „bez muke” reklamni trik za neupućene. Stoga studenti koji se upišu na fakultet bez potrebnoga predznanja, ne mogu pratiti nastavu engleskoga jezika osmišljenu po visokim zahtjevima za svladavanje vještina govora, slušanja, čitanja, razumijevanja i pisanja.

VISOKI ZAHTJEVI ZA SVLADAVANJE SVIH JEZIČNIH VJEŠTINA

Ako krenemo od fonda riječi koji pomorci moraju steći, dovoljno je napomenuti da prosječni rječnik pomorskoga jezika raspolaže s preko 50 tisuća terminoloških jedinica, da se od nautičara očekuje da razumiju zamršene klauzule iz pomorskoga prava s kojima bi se i izvorni govornici izvan struke namučili. A pomorcima je to dio svakodnevne prakse i ako njihovo znanje engleskoga jezika nije adekvatno zahtjevima struke, oni mogu svojim kompanijama prouzročiti veliku materijalnu štetu, a i ugroziti ljudske živote. Nadalje, nautičari osim nautičkog i pravnoga jezika moraju poznavati i jezične registre brodstrojarstva, meteorologije, komercijalnog poslovanja itd. Oni moraju biti sposobni komunicirati kako u poslovnim, tako i u društvenim situacijama, što znači da se učenjem engleskoga pomorskog registra nikako ne smije zapostaviti stalno proširivanje znanja općeg jezika.

Pomorci zatim moraju potpuno ovladati vještinom pisanja na engleskom jeziku jer su u praksi stalno u situaciji da vode dnevnik, popunjavaju obrasce, pišu protestna pisma, odgovaraju na poštu bilo elektronskom poštom, teleksom, u formi pisma, obrazaca itd. Svi ovi oblici korespondencije imaju utvrđena pravila koja se moraju naučiti i uvježbati. Prethodno treba dobro svladati gramatiku i sva pravila koja će im omogućiti osnovnu pismenost na engleskom jer znamo da je engleski pravopis etimološki i da se pisanje svrstava u teža područja za svladavanje, ako uzmemo u obzir da izvorni govornici često u rječnicima moraju provjeriti kako se neka riječ ispravno piše. Studenti s nedovoljnim znanjem veoma često, kad se govori o problemu pisanja, kažu da im kompjutor može ispraviti pravopisne pogreške, ne znajući da kompjutor može pomoći samo onima koji dobro znaju jezik zato što u ovakvim situacijama kompjutor daje više mogućnosti za odabir, a ispravno može odabrati samo onaj koji dobro vlada jezikom, u suprotnom može samo napraviti još veće pogreške.

RADNI PROSTOR I SUVREMENA POMAGALA

Za uvježbavanje svih jezičnih vještina potrebno je osim dovoljnog broja sati imati i odgovarajuće prostorne uvjete i suvremena pomagala u nastavi.

Učeći engleski jezik studenti su stalno u situaciji da ponavljaju i utvrđuju sadržaje koje uče iz drugih kolegija zato što su naslovi njihovih tema: Pomorsko osiguranje, Meteorologija,

Slaganje tereta, Dolazak u luku itd. Vrlo često imaju seminarske radove ili projekte koje sami pripremaju prikupljajući građu s Interneta. Oni im pomažu u usvajanju jezičnih znanja, ali istovremeno i znanja iz struke. Da bi nastavnik maksimalno iskoristio i potaknuo motiviranost studenata neophodno je da im se omoguće odgovarajući uvjeti za rad.

Za vježbe bi svakako morao postojati jezični kabinet opremljen tako da omogućiti studentima osposobljavanje za samostalan rad gdje bi nastavnikova funkcija bila da ih nadzire i usmjerava. U kabinetu bi studenti imali svu potrebnu literaturu i rječnike koji su neophodni za učenje jezika. Nažalost, nastavnik sa svakom novom generacijom otkriva da se studenti uopće ne znaju služiti rječnicima, a to je nespojivo s razinom učenja i, konačno, znanja koje se na ovom studiju mora postići. Jedini način da se studenti osposobe za korištenje rječnicima jest raspolaganje njima tijekom nastave. Nakon što nastavnik kroz vježbe objasni koje sve vrste rječnika postoje i na koje se sve načine mogu njima služiti, oni im moraju i nadalje biti pri ruci da posluže u stjecanju znanja i da im postanu neophodan alat za napredovanje u predmetu.

Projekti na kojima studenti rade u grupama mogli bi biti izloženi u kabinetu, tako da i ostali studenti imaju koristi od njihova truda. Zidovi bi mogli biti pokriveni svim potrebnim mapama, panoima, tablicama koje bi izrađivali sami studenti, a što bi im stalno služilo kao podsjetnik. Jedan zid mogao bi služiti za različite postavbe individualnih i grupnih radova, rezultata istraživanja i svega što bi svima moglo koristiti. Kabinet bi morao imati nekoliko kompjutora s Internet vezom da se studentima omogućiti pretraživanje web-stranica sa stručnim sadržajima koje bi koristili za grupne projekte i prezentacije. Kabinetska nastava olakšala bi grupni rad jer bi se raspored sjedenja studenata mogao brzo i lako mijenjati. Uz kazetofon i grafoskop studenti i nastavnik morali bi imati mogućnost za prezenatcije u *Power pointu* jer je to za njihovu struku ono što je nekada bila kreda i ploča i ako tijekom nastave svladaju *Power point*, lako će prijeći na neki novi program koji već bude aktualan kad oni dođu na brod. U kabinetu bi se nalazili i razni strani udžbenici i stručni časopisi na koje je fakultet pretplaćen i koji su na engleskom jeziku, tako da bi uvijek bili dostupni za samostalne seminarske radove ili rad u nastavi.

Povezanost kompjutora s Internetom studentima bi omogućila i da vježbaju pismenu komunikaciju pod nadzorom nastavnika. Studentima bi se dodjeljivale uloge, bili bi zapovjednici, časnici, agenti, lučki kapetani i međusobno bi uvježbavali dopisivanje elektronskom poštom na zadanu temu, i naravno, izmjenjivali bi uloge. Ovo bi omogućilo interakcije i dinamiku u nastavi, što bi ih pripremlilo za situacije i probleme na koje će nailaziti u praksi.

Internet bi poslužio i za stupanje u kontakt sa studentima drugih pomorskih fakulteta u svijetu, što bi opet dovelo do novih mogućnosti za učenje jezika. I ne samo to, kroz učenje jezika studenti bi se navikavali na komunikaciju s kolegama iz drugih država, čime bi se pripremali za multikulturalno okruženje koje uglavnom prevladava na današnjim brodovima.

Studenti druge godine imali bi mogućnost pretraživanja stranica na kojima se oglašavaju radna mjesta. Mnogo bi ozbiljnije shvatili vježbe pisanja životopisa i prijavljivanja na natječaje koji su stvarni. Na ovaj način bili bi više motivirani jer bi usvajali konkretna znanja. Jedna od korisnih vježbi je pisanje sažetaka diplomskih radova na drugoj godini. Studenti

prezentiraju grupi svoj diplomski rad na engleskom jeziku i mogu sami pisati sažetke svojih radova na engleskom jeziku uz pomoć kolega i nastavnika. Ova je vježba višestruko korisna jer studenti, učeći jezik, istovremeno uče struku i svaki od njih dobije priliku za uvježbavanje javnoga izlaganja na engleskom jeziku, što je situacija u kojoj će se često naći kad se počnu baviti svojom strukom. Kompjutor je ovdje od pomoći jer nastavnik može studentima s jezičnoga aspekta objasniti kako efikasno koristiti alate koji su na raspolaganju pri pisanju na kompjutoru.

Potrebno je napomenuti da se i u postojećim uvjetima koriste sve suvremene metode u obliku koji okolnosti dopuštaju, ali nažalost, nemoguće je očekivati neke značajnije rezultate, ako nastavnik svaki put mijenja učionicu, i na primjer, ako je planirao rad s rječnicima, to znači da ih mora sam donijeti, kao i kazetofon za vježbe slušanja. Da ne govorimo koji se rezultati mogu očekivati kad uključite kazetofon da ga sluša sto polaznika istovremeno. U sadašnjoj situaciji, kad se radi o literaturi za individualni rad, nastavnik ju mora sam pribaviti, držati ju kod kuće i odnositi na razne lokacije gdje se održava nastava. Kad studenti naprave projekte, nakon izlaganja ih vraćaju kući jer ih nemaju gdje izložiti, što znači da je studentima uskraćena osnovna pretpostavka za učenje, a to je da budu stalno izloženi što većem broju jezičnih sadržaja. Kod projekata gdje se pretražuje Internet, studenti dobiju od nastavnika popis web-stranica, ali zadatak mogu napraviti samo oni studenti koji privatno imaju pristup Internetu. Na fakultetu već postoje izvrsni videomaterijali namijenjeni pomorcima, ali nema mogućnosti da se oni koriste u nastavi jezika jer za to ne postoje uvjeti. Kad bi kabinet imao videoopremu, uz malu pripremu nastavnika koji bi unaprijed pregledao videomaterijal, pripremio novi vokabular, napravio uvodna i završna pitanja, ovi bi materijali mogli izvrsno poslužiti za unaprjeđivanje vještina slušanja i razumijevanja, studenti bi imali priliku čuti i vidjeti svoje kolege izvorne govornike u stvarnim situacijama na moru i istovremeno svladavati znanja iz jezika i struke.

ZAKLJUČAK

Cilj je gore iznesenoga da se ukaže na neke zapreke u poboljšavanju nastave engleskoga jezika za buduće pomorce. Kako se radi o struci koja je jedna od najdinamičnijih i tehnološki najsloženijih, potrebno je da se ta nastava osuvremeni tako da studenti kroz nastavu jezika rješavaju probleme s kojima će biti suočeni na brodu. Ovakav način omogućio bi da se njeguje timski rad s naglaskom na koordinaciji i međusobnoj suradnji u timskom radu kao profesionalnom obliku komunikacije na brodu.

Ovo bi svakako bilo poticajno za održavanje i pojačavanje motivacije koja postoji kod studenata jer su oni u najvećem broju svjesni važnosti ovog predmeta za njihovu struku. U obrazovanju pomoraca nastava engleskoga jezika trebala bi imati studenta u središtu zbivanja, s tim da nastavnik bude onaj koji će ih nadzirati i usmjeravati dok oni samostalno ili u grupi rješavaju postavljene zadatke. U sadašnjim uvjetima to, nažalost, nije moguće s obzirom na veliki broj studenata u grupi, nedovoljan broj sati, nemogućnost selekcije zbog nepostojanja kriterija predznanja pri upisu te neadekvatan radni prostor i nedostatak suvremenih pomagala u nastavi.

LITERATURA

- Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br.151 od 23. studenoga 1998; Programi izobrazbe pomoraca, stranice 3673 i 3674, članci 31. 39. i 40.;
- Pravilnik o zvanjima trgovačke mornarice Republike Hrvatske, 30. 7. 1998. <http://www.nn.hr/glasilo/98/1430.htm>
- IMO (International Maritime Organization), STCW code : Table A-II/1 Specification of minimum standard competence for officers in charge of a navigational watch on ships of 500 gross tonnage or more, 34. stranica.

IMPEDIMENTS TO COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING IN EDUCATION OF MARINE OFFICERS

Summary

The paper deals with some impediments to communicative language teaching of future officers on merchant marine vessels at Split Maritime College. The ESP course is based on the competence in English language as specified in STCW code and other relevant international organisations. Preparation for this level of proficiency requires that each student has separate and individual attention which is difficult to achieve in oversized classes, limited time and space capacities. The time of 45 periods per semester is insufficient for the programme requirements and it should be doubled.

Furthermore, the course assumes an upper-intermediate level of Standard English which all students do not have as there is no pre-requisite test in English prior to enrolment. Also, attention is drawn to the need for an English language classroom equipped with teaching aids. Those would include computers and Internet connection for acquiring technological literacy while developing language and communicative skills. Audio-visual equipment would assist in using already existing quality materials for language learning purposes. The classroom would be supplied with various dictionaries, textbooks, publications for students who would also be able to produce and exhibit their individual and group projects. This is not feasible in present situation where students keep changing classrooms which are being used for all other subjects as well.

Key words: English language, education, seamen, students, knowledge, previous knowledge, standard, lessons, space capacities, teaching aids.